

Άργος Τύπου
Από το 1911

Εταιρεία Διαχείρισης
Αποκομμάτων Τύπου

Πηγή: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ (ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ)
Ημερομηνία: 15/6/2002
Σελίδα: 60

ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΤΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΤΙΚΟΙ ΣΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ

Η διαμάχη και οι διαπλοκές των δύο βασικών παρατάξεων και πώς αυτές αντιλαμβάνονταν τη συγκρότηση του νέου ελληνικού κράτους στη διάρκεια του αγώνα της ανεξαρτησίας 1821-1828

Νικηφόρος Διαμαντούρος:
«Οι απαρχές της συγκρότησης σύγχρονου κράτους στην Ελλάδα 1821-1828».
Μετάφραση: Κώστας Κουρεμένος.
Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης.
Αθήνα 2002. Σελ. 474. Τιμή 20,50 ευρώ.

Η μελέτη αυτή συντάχθηκε το 1972 και αποτελεί τη διδακτορική διατριβή του συγγραφέα, αλλά 30 χρόνια αργότερα εξακολουθεί να έχει τη δική της σημασία, αφού ασχολείται με ένα πεδίο που ελάχιστοι έθιξαν αυτά τα χρόνια. Η μελέτη αφορά την ανάλυση των συνθηκών υπό τις οποίες επιχειρήθηκε, πρώτη φορά, η συγκρότηση σύγχρονου κράτους στην Ελλάδα κατά την περίοδο του αγώνα της ανεξαρτησίας 1821-1828. Είναι σαφές ότι οι δυνάμεις που αντιπάλωσαν την οθωμανική αυτοκρατορία δεν διέθεταν ενιαία αντίληψη για το είδος και την ποιότητα του κράτους που ήθελαν να εγκαθιδρύσουν μετά την απελευθέρωση. Η μία ομάδα είχε στόχο την απαλλαγή από το οθωμανικό καθεστώς με ζητούμενο την ελαχιστοποίηση του κόστους της ρήξης με το ισχύον πολιτικό καθεστώς και τη μεγιστοποίηση των οφελών της συνέχειας. Στόχος της ήταν η μεταβίβαση της οθωμανικής εξουσίας στις εντόπιες ηγετικές ομάδες, οι οποίες είχαν ήδη μεγάλη δύναμη και κοινωνική ισχύ. Η δεύτερη ομάδα είχε στόχο τη δημιουργία κράτους φιλελεύθερων θεσμών, που απαιτούσε πλήρη ρήξη με το προηγούμενο καθεστώς. Το τελευταίο συνιστούσε προϋπόθεση για να υπάρξουν ριζικές αλλαγές και ανακατατάξεις σε θεσμικό, κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο. Η πρώτη ομάδα δεν προέβλεπε ουσιαστικές αλλαγές στην κοινωνία, αλλά θα «βουλευόταν» με τη συνέχιση ενός πατρογονικού κράτους χωρίς θεσμικές αλλαγές. Η δεύτερη ομάδα αποσκοπούσε σε δημιουργία θεσμικού πλαισίου που θα θεμελιώνει ένα φιλελεύθερο κράτος, με βαθιές τομές στη σχέση του κράτους με την κοινωνία και ενδυνάμωση αυτού που αργότερα θα ονομαζόταν «κοινωνία των πολιτών». Να γίνει, δηλαδή, αυτό στο οποίο ο Κοραΐης απέβλεπε: «ένα σύγχρονο κράτος στις τάξεις των πολιτισμένων κρατών του κόσμου». Πρόκειται για μια ιστορία της προσπάθειας δημιουργίας του ελληνικού σύγχρονου κράτους μέσα από σοβαρές αντιπαραθέσεις και διαμάχες, αδυσώπητες προτεραιότητες και διαδολείς συμβιβασμούς. Αν είχαν επικρατήσει οι εγχώριες ηγετικές ομάδες, η χώρα θα είχε παρατείνει τη φεουδαρχική κατάσταση της και ίσως δεν είχε κατακτήσει ποτέ την εθνική ανεξαρτησία της στο σημερινό εύρος. Στη μελέτη διερευνώνται και οι τάσεις και οι πολιτικές των μεγάλων δυνάμεων της εποχής

και οι συνακόλουθες προσδοκίες από τους εγχώριους υποστηρικτές τους. Η Αγγλία φαίνεται ότι ήταν τελικά η δύναμη εκείνη που συνέβαλε κατά το πλείστον στην υποστήριξη των εγχωρίων εκσυγχρονιστικών δυνάμεων για την τελική επικράτησή τους. Τα δάνεια με τα οποία ενίσχυσαν την κεντρική ελληνική εξουσία την βοήθησαν να θέσει τις βάσεις οργάνωσης ενός σύγχρονου κράτους. Οι Έλληνες λόγιοι, όπως ο Κοραΐης, ο Ιγνάτιος και άλλοι, κατάφεραν να πείσουν τους ισχυρούς της εποχής ότι η χώρα θέλει να αποτινάξει τον «βαρβαρισμό» του μουσουλμάνου κατακτητή και να προσεγγίσει τα «πεπολιτισμένα» κράτη της εποχής. Αλλά και αυτά τα κράτη, ιδίως η Γαλλία και η Αγγλία, κατανοούσαν πλήρως τη σημασία που είχε για τη διεθνή εξουσία τους να δουν την Ελλάδα να παίζει ευνοϊκό προς τα συμφέροντά τους ρόλο στις σχέσεις της με την οθωμανική αυτοκρατορία. Φυσικά, η διαμάχη των οπαδών του εκσυγχρονισμού με αυτούς που προσδοκούσαν τη διατήρηση του στάτους κβο με

τους ίδιους διαχειριστές δεν αποτελούσε ευθύγραμμη πορεία.

Ο συγγραφέας καταγράφει τους συμβιβασμούς που συντελέστηκαν, ένθεν και ένθεν, εν μέσω πολλών υπαναχωρήσεων και διελκυστινδών ασύμβατων συμφερόντων. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα του Βουλευτικού (το ένα εκ των δύο σωμάτων που ανέλαβε τη διοίκηση της Ελλάδος το 1822), το οποίο οι συντηρητικοί αποδέχθηκαν ελπίζοντας να το ελέγξουν, ενώ οι εκσυγχρονιστές ανέχονταν πολλές παραβιάσεις της θεσμικής λειτουργίας του ελπίζοντας – και σωστά – ότι μακροπρόθε-

σμα η λειτουργία του θα απέβαινε προς όφελος ενός σύγχρονου κράτους. Αντίθετα, δεν τα κατάφεραν να συγκροτήσουν τακτικό στρατό στην υπηρεσία της συνταγματικής τάξης. Αυτός αποτέλεσε επί χρόνια όργανο της συντήρησης.

Στο θέμα της Εκκλησίας, τα κατάφεραν κάπως καλύτερα, αλλά δεν κατάφεραν να λύσουν προβλήματα που φαίνεται πως επιβιώνουν ως τις ημέρες μας. Τέλος, παρά την ύπαρξη μιας κεντρικής διοίκησης, η επαρχία άργησε να εκσυγχρονισθεί, παρέμεινε επί χρόνια αγροτική, συντηρητική, με έντονες συναισθηματικές σχέσεις και πελατειακά συστήματα που την καθόριζαν στην κοινωνική εξέλιξή της. Αν και διδακτορική διατριβή, η μελέτη του κ. Διαμαντούρου διαβάζεται με αξιοσημείωτη αφηγηματική ροή, καθώς αποκαλύπτει με ενάργεια στον μη εξοικειωμένο με αυτή την περίοδο αναγνώστη τις πραγματικές ιστορικές καταβολές του παρόντος. Και αν δεν είναι παρακινδυνευμένο, θα πρόσθετα πως ταυτόχρονα αποκαλύπτει κάποιες πτυχές της σημερινής πολιτικής ζωής που έχουν τις καταβολές τους σε εκείνη την περίοδο.

I. N. ΜΠΑΣΚΟΖΟΣ